

Mariborska knjižnica

Rotovski trg 2, 2000 Maribor – SI

t: 02 23 52 100, f: 02 23 52 127

info@mb.sik.si, www.mb.sik.si

Načrt nakupa knjižničnega gradiva v Mariborski knjižnici za leto 2022

Mariborska knjižnica knjižnično dejavnost izvaja na območju dvanajstih občin, in sicer: Mestna občina Maribor, Duplek, Hoče Slivnica, Kungota, Lovrenc na Pohorju, Miklavž na Dravskem polju, Pesnica, Rače Fram, Ruše, Selnica ob Dravi, Starše in Šentilj. Je osrednja območna knjižnica in opravlja naloge območnosti za Knjižnico Josipa Vošnjaka Slovenska Bistrica in Knjižnico Lenart. Oblikovanje in vzdrževanje kvalitetne, aktualne in z relevantnimi viri bogate knjižnične zbirke in zagotavljanje neomejene dostopnosti do knjižničnega gradiva vsakomur, ki ga želi uporabljati, je cilj pri letnem načrtovanju in izvedbi nabave knjižničnega gradiva. Vsebinska pestrost zbirke in aktualnost gradiva, ki ga ponujamo uporabnikom knjižnice, je naloga in odgovornost knjižničnih strokovnih delavcev. Prireditve za širjenje bralne pismenosti, ki jih izvajamo, prav tako tematsko navezujemo na knjižnično gradivo. Predvsem izvirna slovenska klasična in sodobna književnost, humanistika, kvalitetni prevodi in nagrajeni teksti, ki jih bomo nabavili za knjižnične enote, bodo načrtno in na različne načine predstavljeni širokemu krogu uporabnikov. Z izborom novega gradiva in premišljenim razporejanjem po mreži knjižničnih enot bomo zagotavljali široko dostopnost do kvalitetne založniške produkcije, zbirko ohranjali aktualno, relevantno in bogato z viri, da bo v podporo informacijskim, kulturnim, prostočasnim in razvedrilnim potrebam najširšega kroga uporabnikov v procesu vseživljenjskega izobraževanja. Promocija branja in slovenske literature sodi v temeljno dejavnost knjižnice. Zbirko bomo skrbno dopolnjevali z deli sodobnih slovenskih avtorjev in klasikov ter gradivom, ki bogati in spodbuja rabo slovenskega jezika, širi nacionalno zavest in identiteto. Skrbno bomo izbirali gradivo za vse profile obiskovalcev knjižnice, tudi za uporabnike s posebnimi potrebami. V lokalnih skupnostih, kjer opravljamo javno službo, bomo skušali še naprej aktivno prispevati k ustvarjanju pozitivne družbene in gospodarske klime. To bo pomembno tudi v letu 2022, ko se bodo po predvidevanjih v vsem obsegu pokazale posledice epidemije, ki nas je zadela v letu 2020 in še traja. Z načrtnim posodabljanjem in konsistentno izgradnjo knjižnične zbirke, ki bo še naprej bogata in raznolika glede vsebin in oblik razpoložljivih gradiv, bomo ob primernem financiranju knjižnične nabave zagotavljali aktualno in pestro ponudbo virov in skušali v največji meri dosegati zastavljene cilje. Pri delu bomo sledili strokovnim priporočilom in standardom.

Osnovne naloge splošnih knjižnic opredeljuje Zakon o knjižničarstvu. Določa način financiranja knjižnične javne službe, obveznosti lokalnih skupnosti, način ustanavljanja knjižnic in nadzor. Naloge splošnih knjižnic opredelujeta 2. in 16. člen. Mariborska knjižnica posluje v skladu z veljavno zakonodajo, strokovnimi standardi in temeljnimi dokumenti, ki usmerjajo nabavno politiko v splošnih knjižnicah.

Podrobnosti o organiziranosti knjižnice, odpiralnih časih, financiranju in delitvi skupnih stroškov določajo zakoni in podzakonski akti:

- Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (ZUJIK), Ur. l. 96/2002 in spremembe
- Zakon o knjižničarstvu, Ur. l. 87/2001, 96/02, 92/2015
- Uredba o osnovnih storitvah knjižnic, Ur. l. 29/2003
- Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe, Ur. l. 73/2003, 70/2008 in 80/2012
- Pravilnik o osrednjih območnih knjižnicah, Ur. l. 88/2003

- Pravilnik o načinu določanja skupnih stroškov osrednjih knjižnic, ki zagotavljajo knjižnično dejavnost v več občinah, in stroškov krajevnih knjižnic, Ur. l. 19/2003
- Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2014-2017 (URL 80/2013)
- Lokalni program kulture 2015 – 2021. Delovno gradivo za razpravo, MoM, 2014
- Zakon o obveznem izvodu publikacij, Ur. l. RS, 69/2006 in Ur. l. RS, 86/2009
- Pravilnik o hranjenju, uporabi in izločanju obveznih izvodov publikacij. Uradni list RS, 90/2007
- Odlok o ustanovitvi javnega zavoda Mariborska knjižnica (občine Maribor, Duplek, Hoče, Miklavž, Rače – Fram, Starše), MUV št. 8/2005, 16/2006, 17/2009
- Poslovnik kakovosti Mariborske knjižnice, 2005, MK Predpis št. 13/5
- S knjižnico rastemo. Strateški načrt Mariborske knjižnice 2014 – 2021, MK Predpis št. 45/1
- Manifest o splošnih knjižnicah. UNESCO, 1995
- Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice (2018)
- Pravilnik o splošnih pogojih poslovanja, MK Predpis št. 10
- Predpisi s področja računovodstva in financ; Pravilnik o računovodstvu, MK Predpis št. 9
- Pravilnik o delovnih razmerjih, MK Predpis št. 22
- Uredba (EU) 2016/679 evropskega parlamenta in sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Direktive 95/46/ES (Splošna uredba o varstvu podatkov)

Izhodišče za planiranje nabave v letu 2022 je 210 enot na 1000 prebivalcev. Za Mariborsko knjižnico to pomeni 39.163 izvodov knjižnega gradiva. Povprečna skupna cena gradiva, po kateri smo ovrednotili načrtovani nakup, je 20,00 EUR. Dejansko financiranje nabave knjižničnega gradiva je v Mariborski knjižnici občutno nižje, kot naj bi bilo glede na strokovna priporočila in standarde. To se izraža predvsem v nizkem številu kupljenih izvodov gradiva za osrednje enote in primanjkljaju novih knjižnih naslovov v krajevnih in občinskih knjižnicah. Da bi stanje izboljšali, smo uvedli vrsto ukrepov, ki jih bomo izvajali tudi v letu 2022. Večino lastnih sredstev, ki jih pridobimo s članarino, bomo namenili nabavi gradiva in tudi v bodoče naslavljali ciljne javnosti, da pomagajo pri zbiranju sredstev. Prizadevali si bomo za dobre nakupne pogoje pri dobaviteljih in s tem povečali število kupljenih izvodov. Nadaljevali bomo z racionalizacijo delovnih postopkov in knjižnično gradivo nabavljali, obdelali in opremili centralizirano za vse krajevne knjižnice. Redno bomo preverjali ustreznost nabave v smislu ohranjanja priporočenih razmerij v zbirki in porabe namenskih sredstev ter odstopanja sproti korigirali. Tudi v letu 2022 bomo skladno s poslanstvom in strokovnimi smernicami skušali v največji meri zadostiti informacijskim, izobraževalnim, raziskovalnim in kulturnim potrebam okolja, v katerem deluje mreža enot Mariborske knjižnice.

Pri nabavi gradiva bomo spremljali in ugotavljali:

- potrebe uporabnikov in njihovih pričakovanj glede storitev knjižnice in njenega fonda,
- pridobivali gradiva za spodbujanje in razvoj predbralne in bralne pismenosti,
- skrbeli za promocijo branja kvalitetnih knjig,
- sprotno pridobivali deficitarne naslove in dopolnjevali posamezna tematska področja v povezavi z izposajo in informacijsko službo, ki spremljata potrebe uporabnikov,
- izvajali nabavno politiko, ki je v podporo storitvam za ciljne skupine uporabnikov,
- realizirali ustrezen izbor konvencionalnega, tiskanega gradiva,
- v primernem obsegu nabavljali neknjižno gradivo, serijske publikacije, elektronske vire, AV gradivo, zvočne knjige in e-knjige,
- nabavljali gradivo v podporo dogodkom, ki bodo v letu 2022 zaznamovali Slovenijo,

- zagotavljali široko dostopnost kakovostne slovenske založniške produkcije, predvsem izvirne slovenske klasične in sodobne literature, humanistike, znanstvene in strokovne ter kakovostne prevodne literature,
- skrbeli za uravnoteženost nabave v skladu s strokovnimi priporočili glede sestave in obsega knjižnične zbirke,
- s sredstvi, ki jih prejmemo od države, načrtno kupovali kvalitetno založniško produkcijo v javnem interesu, ki je izšla s subvencijo Javne agencije za knjigo in Javne agencije za raziskovalno dejavnost,
- skrbno oblikovali, dopolnjevali in posodabljali zbirko domoznanskega gradiva.

Kupovali bomo subvencionirane naslove leposlovja, zahtevnejše prevode in tekste s področja humanistike, prav tako izdaje slovenskih in tujih literarnih nagrajencev. Z nabavo, popularizacijo in promocijo branja kvalitetnega leposlovja s poudarkom na slovenskih avtorjih bomo spodbujali razvijanje bralne kulture in informacijske pismenosti. Uporabnike bomo o novem gradivu informirali s pripravo anotacij na spletni strani knjižnice, prek priporočilnih seznamov in z izpostavljanjem kvalitetne literature na vidnih mestih v knjižničnih enotah in na bibliobusu.

Pri načrtovanju nakupa bomo upoštevali demografsko strukturo in potrebe okolja, v katerem delujejo krajevne knjižnice. Knjižnico Rotovž s čitalnico in depozitarno zbirko bomo obravnavali kot osrednji informacijski in kulturni center. V letu 2022 bo zaradi načrtovane gradnje Centra Rotovž na območju sedanje osrednje knjižnice ta delovala na nadomestni lokaciji v nakupovalnem centru City. To bo zagotovo vplivalo na obseg ponudbe, saj bo del fonda umaknjen v skladišče in omejeno dostopen. Vendar bosta nabava in dotok novega gradiva tekla nemoteno. Z novim gradivom bomo dopolnjevali fonde posebnih zbirk: Glasbeno zbirko, Zbirko igrač, Študijsko zbirko mladinske književnosti, Filmski center in AV zbirko neknjižnega gradiva. Skrbeli bomo za nakup gradiva, primerne za uporabnike s posebnimi potrebami.

Pogoj kvalitetne knjižnične ponudbe je aktualno gradivo. Kupovali bomo zadnje izdaje in tekoče letnice, spremljali uporabo kontinuiranih in e-virov. Pri nadomestilih za uničene ali izgubljene izvode in pri darovih bomo izbirali gradivo vsebinsko glede na stanje v knjižnični zbirki in glede na njegovo primernost za knjižnično izposajo. Z rednim odpisom bomo tekoče izločali zastarelo in uničeno gradivo.

V skladu s strokovnimi smernicami bomo nabavili 80% monografskih publikacij, 10% periodike in 10% neknjižnega gradiva. Omogočali bomo oddaljeni dostop za uporabo večine elektronskih baz podatkov in izposajo e-knjig in zvočnih knjig. Za vse uporabnike na območju, kjer javno službo izvaja Mariborska knjižnica, bomo zagotavljali široko dostopnost do gradiva, poudarjeno do tistega, ki je izšlo v javnem interesu in s subvencijami.

Nabavljali bomo v okviru strokovno priporočenih razmerij, in sicer: 50% naslovov strokovnega gradiva in 50% leposlovja ter zagotovili 30% gradiva za otroke. Zaradi velikosti knjižnice bomo razmerje skušali obrniti v korist strokovne literature, čeprav je to zaradi stanja na slovenskem založniškem trgu oteženo, saj že nekaj let izide zelo malo strokovne literature, ki ni namenjena izključno študijskim ali raziskovalnim potrebam. Število nabavljenih izvodov bo odvisno tudi od razpoložljivih finančnih sredstev, ki jih bomo v letu 2022 dejansko prejeli od financerjev.

V skladu z zahtevo Neposrednega poziva za sofinanciranje nakupa knjižničnega gradiva v splošnih knjižnicah bomo z državnimi sredstvi financirali nakup gradiva v predpisanih deležih, in sicer 20% sredstev za e-knjige, 80% sredstev za: publikacije v javnem interesu, ki so izšle z subvencijo JAK in ARRS, slovensko izvirno leposlovno klasiko in slovensko kakovostno strokovno in leposlovno gradivo za mlade in odrasle ter zvočne knjige.

Cilji na strateškem področju upravljanja knjižnične zbirke za leto 2022 so:

- izgradnja in posodabljanje knjižnične zbirke in izvajanje kakovostne nabavne politike v osrednji knjižnici in v mreži krajevnih knjižnic z upoštevanjem specifik okolij, v katerih enote delujejo,
- analiza knjižničnih zbirk posameznih enot in odprava zaznanih neskladij v zbirkah,
- analiza profilov posameznih knjižničnih enot v segmentu knjižnične zbirke,
- oblikovanje strateških usmeritev pri upravljanju in izgradnji knjižnične zbirke,
- analiza in nabava relevantnih elektronskih virov za uporabo na širšem območju OOK v okviru naloge zagotavljanja povečanega in zahtevnejšega izbora knjižničnega gradiva in informacij,
- oprema knjižničnega gradiva za osebe z disleksijo in drugimi bralnimi omejitvami,
- redno in strokovno utemeljeno izločanje in odpisovanje neaktualnega, zastarelega in poškodovanega gradiva v skladu s pravilnikom Narodne in univerzitetne knjižnice in internimi predpisi,
- pridobivanje in obdelava domoznanskega gradiva,
- učinkovita in hitra strokovna obdelava in oprema nabavljenega knjižničnega gradiva.

Dejavniki tveganja:

- neredno, omejeno in nezadostno financiranje letnega nakupa knjižničnega gradiva s strani občin in države,
- krizne razmere na slovenskem knjižnem trgu, ki se odražajo v okrnjeni založniški produkciji (upad izdaj kvalitetnih novih izvirnih in prevodnih naslovov leposlovja in poljudne strokovne literature - predvsem za odrasle),
- na portalu Biblos ne izide dovolj e-knjig, ki izpolnjujejo kriterij Ministrstva za kulturo glede izbora tega gradiva (e-knjige v slovenskem jeziku), hkrati pa resorno ministrstvo zahteva, da kar 20% celotne mase državnih sredstev namenimo za nakup e-knjig,
- oteženi pogoji dela v Oddelku za nabavo in obdelavo, ki bo v času gradnje Centra Rotovž na oddaljeni lokaciji in ne bo imel stika z dejanskimi potrebami izposoje v osrednji knjižnici, s katero je zaradi narave in procesov dela tesno povezan.